

**Andrássy György Közgazdasági
Szakközépiskola**

**Utazás & Turizmus
fakultáció**

**Noszvaj,
a szilvalekvár
és
a kemencék
faluja**

Eger, 2004

Andrássy György Közgazdasági Szakközépiskola

Utazás & Turizmus fakultáció

**Noszvaj, a szilvalekvár és a kemencék
faluja**

Készítették:

Csikász Ágnes 11.d

Erky Barbara 11.d

Hugli Anita 10.d

Kovács Zsuzsa 11.d

Várhegyi Nikolett Dorina 11.d

Felkészítő tanár:

Bózsó Zoltán

Eger, 2004

The students at Andrásy György School of Economics gratefully acknowledge the support of the Aldo Papone Endowment and the following companies that are Global Partners of the GTTP: Accor, Amadeus, American Express, BTI/Hogg Robinson, Hertz, KLM, Lufthansa and the World Travel & Tourism Council (WTTC).

Az Andrásy György Közgazdasági Szakközépiskola tanulói ezúton is köszönik az Aldo Papone Alap és a GTTP nemzetközi partnereinek segítségét: Accor, Amadeus, American Express, BTI/Hogg Robinson, Hertz, KLM, Lufthansa és a World Travel & Tourism Council (WTTC).

1.	Helyzetleírás.....	4
1.1.	Noszvaj és környékének természeti földrajzi helyzete	4
1.2.	A Bükkalja földtani helyzete.....	4
1.3.	Közlekedésföldrajzi helyzet	5
1.4.	Noszvaj története, fejlődésének jellemzői.....	5
2.	A helyi idegenforgalom jellemzői.....	7
2.1.	A helyi idegenforgalom kialakulása.....	7
2.2.	Természeti adottságok, látnivalók Noszvajon és környékén	8
3.	A falu elképzelései a turizmus fejlesztése érdekében	11
3.1.	A szezon kibővítése, rendezvények	11
3.2.	Az infrastruktúra fejlesztése.....	11
3.3.	A hagyományok ápolása, felelevenítése, rendezvények	11
3.3.1.	A hagyományőrző rendezvények.....	12
3.3.2.	Kézműves tevékenységek	16
3.4.	Sportolási és szabadidős tevékenységek lehetőségének bővítése	17
4.	Összefoglalás.....	18

1. Helyzetleírás

1.1. Noszvaj és környékének természeti földrajzi helyzete

Noszvaj az Északi-középhegységben, a Bükk-vidéken, az Egri-Bükkalja tájegységben található. Míg a Bükk éghajlata hűvös, hegyvidéki jellegű, a Bükkalja mérsékelt meleg területekre nyúlik le. A csapadék nagy része tavasz végén, kora nyáron esik. A nyár hűvös, gyakoriak a zivatarok. A déli lejtők több napsütést kapnak, ami a szőlőtermesztést kedvezően befolyásolja.

A terület természetes növénytakarója az erdő. Jellemző fafajai a cseres, a mészkedvelő és mészkerülő tölgyesek. Az erdők alatt barna erdőtalajok képződtek, melyek a Bükkalja déli szegélyén mezőséges barna erdőtalajokba mennek át. Mindkét talajfajta kevésbé kilúgozott, tápanyagokban gazdag, földművelésre a térségben a legalkalmasabb.

Noszvaj, illetve a Bükkalja állatvilága főleg háborítatlan madárvilágával tűnik ki. A nehezen hozzáférhető, öreg erdőkben még fészkel az uhu, a kis kuvik, törpe-, parlagi- és a rétisas, a kis- és a kerecsensólyom. Az énekesmadarak közül az utóbbi két évtizedben gyakoribb lett a holló, a vízirigó és a jégmadár előfordulása.

A Bükkalján viszonylag sok közepes hozamú rétegforrás található. A Déli-Bükk és a Bükkalja határán a karsztvizek a felszálló hévizekkel keveredve meleg- és langyos forrásokban bukkannak a felszínre (pl. Eger). A Bükkalján mélyített kőolajkutató fúrások több helyen gyógy- és hévizeket hoznak a felszínre (Egerszalók, Mezőkövesd, Bogács). Noszvajon a Kánya-patak folyik keresztül, melynek forrása a Déli-Bükk belsejében van, vizét az Eger-patak szállítja tovább a Tiszába.

1.2. A Bükkalja földtani helyzete

A Bükk alaphegységi kőzetei, főleg mészkő, agyag, kis mértékben dolomit, és homokkő a felső-karbon és a középső-jura között keletkeztek. A földtörténeti középidőben vulkáni kőzetek települtek az üledékes kőzetek közé. A hegységet alkotó üledékek kiemelkedése a felső-jura és az alsó-eocén között több részletben zajlott le. Az agyagok, homokos üledékek palává, illetve homokkővé alakultak át. Az eocén végétől heves vulkáni tevékenység következtében az egész hegységet nagy tömegű riolit-riodácit ignimbrít takaró borította be. Az ezeken a kőzeteken kialakult talajok alkalmasak mezőgazdasági művelésre, különösen a szőlőtermesztésre.

1.3. Közlekedésföldrajzi helyzet

Noszvaj Egertől 10 km távolságra helyezkedik el. A 3 sz. főúttól szintén 10 km-re található. A falu személygépkocsival és menetrendszerű autóbuszjáratokkal is megközelíthető. Repülőtér a közelben Egerben illetve Makláron (15 km) található. Az egri repülőtér sportcélokat szolgál, míg a maklári alkalmas lehet magánrepülőgépek fogadására.

1.4. Noszvaj története, fejlődésének jellemzői

A településről hiteles, okleveles forrást 1248-ból, IV. Béla király idejéből ismerünk legkorábban. A kutatások szerint a honfoglalás idején ezen a környéken szláv települési foltok voltak. Királyi birtok lett, majd püspöki tulajdonba került. Az 1552-es egri vár elleni ostrom idején a falut a török feldúlta, Az egri vár hősiesség megvédése után I. Ferdinánd a várvédő Füghedy János birtokába adta Noszvajt. A Füghedyek nemcsak birtokosai a területnek, hanem itt is laktak. Egyes feltételezések szerint a mai kastély területén a Füghedyek létesítettek először kúriát, amelyet élő sövényel vettek körül.

1648-ban Hanvay Ferencé lett a hódoltsági területen lévő noszvaji birtok, 1661-ben tett végrendeletében fiatal feleségére, Mocsáry Juditra hagyta. A Noszvaj birtokosává vált Judit 1676 körül feleségül ment báró Bossányi Miklóshoz, ők lettek Noszvaj egyedüli birtokosai.

Az 1680-as években egy gazdag török borkereskedő fia a szultáni kincstártól örökáron megvette Almagyart és Noszvajt. Eger megvívása után a városban maradt, megkeresztelkedett és felvette a Noszvaji Ferenc nevet. Utód nélküli halálával az egri házat és vagyonát a minorita rendre hagyományozta.

Az egri vár köré vont katonai, gazdasági blokád eredményeképpen 1687. december 17-én a kitértetett törökök a szabad elvonulás reményében feladták a várat, megszűnt a hódoltsági állapot.

A török hódoltság vége után az újjáépítésben Bossányi báró volt segítségére a falu népének. Az 1700-as évek elején már Bossányi Krisztina és első férje, Szemere György Noszvaj birtokosai. A házaspár bőséges gyermekáldása következtében az addig hosszú időn keresztül egységes noszvaji birtokot először 5, majd 15 részre darabolták.

A XVIII. század derekán bekövetkezett birtokosztás mindenféle tekintetben hátrányos és káros volt a község és lakosai számára. A falunak sok gazdája volt, a valóságban egy sem.

1782-ben újabb családok kerültek a noszvaji birtokosok sorába: báró Vécsey Anna, a néhai Almásy Antal özvegye, aki 1775-től gróf de la Motte Antal császári ezredes felesége. Az asszony báró Szepessy Sámuel birtokrészét az újonnan épült, de még be nem fejezett kastéllyal együtt

megvásárolta 11 ezer forintért. A kastély és a birtok adásvételi szerződésének érdekessége, hogy az abban szereplő minden ingót és ingatlant az öt kiskorú Almásy gyerek kizárólagos vagyonaként, örökségként kell tekinteni, tehát a Vécsey Anna második házasságából született de la Motte utódok az örökségből kizáratnak.

Almásy János 1800-ban, mint elsőszülött fiú birtokba veszi jogos noszvaji örökségét. A legifjabb Almásy János vagyonát, tekintélyét és birtokát rövid idő alatt jelentősen gyarapította. Az 1864-es tagosításkor már jórészt a család kezében volt az összes noszvaji nagybirtok.

Steinhauser István egri lakos, császári szállító és nagykereskedő 1869-ben az egész Almásy-birtokot a kastéllyal együtt megvásárolta 96 ezer forintért, majd később hozományként Berta nevű lányának adta, aki 1878-ban feleségül ment Galassy Gyula vezérhadbiztoshoz. Az ismeretlenségből hirtelen feltűnt katonatiszt vagyonához és címéhez 1890 körül nemesi rangot és címet is szerzett. Gondos, jó gazdának bizonyult a gazdaságban és közéletben is, sikeres és merész vállalkozásokba kezdett. A falutól délre lévő és feltehetően az Almásyak által elkezdett majorságot befejezte, és feleségéről Berta-majornak nevezte el. 1900 körül a major mellé szép, kényelmes háromszintes kastélyt építettek, az épülettől nem messze a Kánya és Forró patak találkozásánál lévő szigeten, fenyvesekkel borított idillikus környezetben fürdőt és filagóriát építettek.

Az utóbbi években a faluban az ingatlanok felértékelődtek. Napjainkban sokan költöznek ki Egerből, sőt távolabbi városokból is települnek ide a nyugodt, falusi életmód iránt vágyók. Az utóbbi 3 évben a lakosság száma nőtt, a falu kor szerinti összetétele kedvezően alakult, a falu fiatalodik.

2. A helyi idegenforgalom jellemzői

2.1. A helyi idegenforgalom kialakulása

Síkfőkút turisztikai, kiránduló- és pihenést szolgáló körülményei az 1930-as években alakultak ki. Kezdeményezője és tevőleges gazdája az egeri turistaegyesület volt. Rendbehozták a Kánya patak valamennyi forrását és környékét, majd névvel látták el őket. Az Attila-forrásnál természetes környezetben kis tavacska létesítettek és halakkal telepítették be, a tavacska környékét erdei pihenőhellyé alakították ki. Síkfőkút és környéke Eger város kedvelt hétvégi kirándulóhelyévé vált. Ebben az időben épült a turistaház, amely azóta már többször is átépült, ekkor alakították ki a felső tó jelenlegi formáját is. Napjainkra Noszvaj és Síkfőkút összeépült.

A falu szálláshelykínálata magánháztól a négycsillagos szállodáig terjed.

A 60-as években vadászház épült a mai Hotel Panoráma helyén, ahová az ország akkori vezetői juthattak csak el.

A de la Motte kastélyt 1972-ben fölújították, ekkor épült mellé az Oktatási Intézet a 780 főt befogadó szállodarésszel együtt.

A faluban további három szálloda működik (Hotel Fenyves, Hotel Síkfőkút, Nomád Hotel), valamint számos panzió és egy kemping. A szállodákon kívül vendégházak állnak a vendégek rendelkezésére.

év	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Vendégházak sz. változása	7	5	15	20	16	9	9	3?
Vendég-házak száma	7	12	27	47	63	72	81	84?

A vendégházak számának alakulása Noszvajon

A vendégházak többsége önálló ház vagy lakrész. A házak többnyire 3 napraforgósak, a kiadandó szobák száma általában 2-4, az ágyak száma 3-10 házanként. A faluban lévő valamennyi vendégház külön fürdőszobás, teljesen közművesített. A faluban jelenleg folyik a szennyvízcsatorna-rendszer kiépítése. A magánvendéglátók jelentős része a falusi turizmussal kiegészítő tevékenységként foglalkozik, ezért nem minden szállásadó tud étkezési lehetőséget biztosítani vendégeinek. Kevés azon vendéglátók száma is, akik saját vendégei mellett más vendégeket is fogadni tudnak éttermükben. Mindezek mellett gyakori, hogy a szállásadók házukon belül saját termesztésű borokat, gyümölcsöket kínálnak fel, valamint megismertetik a vendégeket a helyi jellegű ételekkel. Rendkívül népszerű programlehetőség a nyársalás, bográcsozás, erre szinte minden szálláshelyen van lehetőség. A faluban nem jellemző az állattartás, nincs hagyománya. A növénytermesztés ezzel szemben óriási szereppel bír. Az egeri

borvidéken elhelyezkedő falu legfontosabb növénye természetesen a szőlő. Sokan foglalkoznak szőlőtermeléssel és borkészítéssel. A másik fontos növény Noszvaj életében a szilva. A nemesített gyümölcsstermesztés a múlt században kezdett jelentőssé válni. Előtte inkább a vadgyümölcsök gyűjtése volt a jelentős. A szilva volt az egyetlen nemesített gyümölcs, amiből jelentősebb mennyiséget termesztettek. Noszvajon a szilvát aszalták vagy lekvárt főztek belőle. Az aszalt szilvát annak idején susinka néven ismerték a környéken, ezért Noszvajt „susinkás” falunak csúfolták. Napjainkban kora ősszel szinte minden háznál hagyományos vagy gépi kavarással 10-14 órán át főzik a lekvárt.

A turisták egyre igényesebbek, a vendéglátók egyre élesebb versenyhelyzetben kénytelenek tevékenykedni. A vendéglátással foglalkozók időben fölismerték, hogy e kihívásnak egyénileg nem tudnak megfelelni. 1997-ben ezért hozták létre a Noszvaj Idegenforgalmáért Egyesületet. Az Egyesületnek a Hotel Fenyvesen kívül tagja minden szálloda és a magán szálláshelyek jelentős része. Az Egyesület és az önkormányzat között jó az együttműködés. Az Egyesület feladatai közé tartozik a programok előkészítése, szervezése, levezénylése. A szállodák főleg az alapanyagok biztosításával, szállítással, a kiemelt vendégek (pl. zsűritagok, stb.) elszállásolásával segítik a rendezvényeket. A magán szállásadók a programok megvalósítása során végzett munkájukkal járulnak hozzá a rendezvények sikeréhez. Az Egyesület, illetve a szállodák, magán szálláshelyek rendszeresen megjelennek az Utazás kiállításon.

A helybéli lakosok kezdetben ellenszenvet tápláltak a vendégek számának gyors növekedése miatt. Mára szinte minden második házban foglalkoznak vendéglátással, a kezdeti ellenszenv megszűnt, a vendéglátással nem foglalkozó hozzáállása a turizmushoz pozitívvá vált.

2.2. Természeti adottságok, látnivalók Noszvajon és környékén

Várkút

A Várkút a 669 méteres Várhegy tővében, a Kánya patak forrásvidékének első és a legmagasabb ponton eredő forrása. A Kánya patak innen indul el a közel 30 kilométeres útjára, hogy útközben a Forró, Hór, Eger és Csincse patakokkal egyesülve a Tiszában pihenjen meg. A forrás környékének történelme a messzi múltba nyúlik vissza, hiszen a forrás feletti hegytetőn valamikor földvár állott. Létezésének idejét sokféleképpen magyarázzák, de az ásatások, a feltárt leletek alapján a XIII.. századi időt tartják a legvalószínűbbnek. A Várhegy tővében a forrás mellett elhaladó út már a középkorban is a Bükköt átszelő utak egyike volt és az ma is. A várkúti turista- és menedékház az 1930-as években épült. Ma a turistaházakat az egri Spartacus Sportegyesület működteti.

Kaptárkövek

A Bükkalja egyik turistalátványosságát képezik a kaptárkövek. Több település környékén előfordulnak, többek között Demjén, Egerszalók, Noszvaj közelében. Ezeken a területeken vulkanikus tevékenységek és utóműködések során (pl. hamuszórás, forró vizes kovás oldatok feltörése) riolittufa-kúpok és sziklák keletkeztek, melyekbe az idők folyamán kőfülkéket vájtak. Az ilyen fülkével rendelkező kúpokat és sziklákat vagy sziklafalakat nevezik kaptárköveknek. A kőbe vájt fülkék és termek egykori funkciója máig vitatott kérdés. A feltételezések szerint a XI. és a XIV. század között alakíthatták ki őket. A legelfogadottabb nézet szerint - amelyet más országokban végzett kutatások is alátámasztanak -, a fülkét méhek tenyésztésére használták, amit az is megerősít, hogy egyikben-másikban lépmaradványokra bukkantak. Mellesleg általánosan is megállapítható, hogy a fülkék nagy része alkalmas méhcsalád fejlődésére és telelésére. Ránk maradtak azonban olyan feljegyzések is, melyek szerint Szent István korabeli lázadó kapitányok hamvait helyezték el bennük, de más, Szent László idejéből fennmaradt rendelkezések szövege alapján az sem kizárt, hogy pogány áldozati helyek, oltárkövek szerepét töltötték be. Más elképzelés szerint képtárolás céljából faragták az itt élt avarok.

Barlanglakások

A Bükkalja sajátossága az ősi kőkultúra, ami kezdettől fogva jellemzi az itt lakók életét. Noszvajon több helyen található a barlanglakások, pincék. Anyaguk könnyen faragható riolittufa és ignimbrit (tűzárkő; robbanásos kitörés során keletkezett, összeolvadt törmelék szemcséket tartalmazó kőzet). Kevés kivétellel csak a legszegényebbek, a nincstelen napszámos réteg élt ilyen körülmények között. 1862-ben 64 pincelakásban laktak családok, 1930-ban 70 barlanglakásban 249 személy húzódott meg. Még 1970-ben is az északi és déli területeken 40 pinceházban 159 ember élt. Volt olyan időszak, amikor a falu lakosságának 30%-a ilyen barlanglakásokban élt. A noszvaji barlanglakások egyik csoportja a falu dél-keleti részén, a Farkas-kői alkotótelepen található. Itt még az elmúlt évtizedben is laktak emberek a barlangházakban. (1. kép)

1997-ben a barlanglakásokat egy szobrászokból álló csoport megvásárolta, és megkezdte a nagyon rossz állapotban lévő épületek felújítását. Az épületek helyrajzi számmal rendelkeznek, a felújítási munkálatokat a szakhatóság engedélyezte. Az eredeti állapotoktól eltérően az újjáépített házak közművesítettek (villany, víz...). A többek között a Noszvaj Idegenforgalmáért Egyesület segítségével megvalósuló felújítási munkák a befejezés előtt állnak, hamarosan alkotótelep megnyitását tervezik a tulajdonos művészek. A közönség számára korlátozott nyitvatartással lesz látogatható a művésztelep, hogy a művészi tevékenységet ne akadályozza a folyamatos

vendégjárás. A tulajdonosok terveiben szerepel egy arborétum létrehozása a telep melletti, szintén a művészcsoport tulajdonában lévő hegyoldalon. (2. kép)

Noszvaji Gazdaház

A jómódú földműves család kő falazatú házát 1889-ben építették. A berendezési tárgyak Noszvajról származnak, jórészt a hasznalatból néhány évtizede kikerült tárgyak, amelyek a XIX. sz. második felében készültek. A Gazdaház legfontosabb berendezése a két működő kemence, melyekben majdnem minden rendezvényen sütnék különféle ételeket. (3-5. kép)

A református templom

Írásos emlékek szerint a településen már 1248-ban állott egy román stílusú kis templom. A tatárjárás után gót stílusban új templom épült. A gót templom a XVI. sz. második felében reformátussá vált. A templomot többször javították. Az 1600-as években készült festett rozettás mennyezetet 1734-ben a miskolci Asztalos Imre felújította. 1928-ban a régi templomot lebontották és helyette egy teljesen új, hosszabbat és szélesebbet építettek. Az oldalbejárat előterében a régi templom eredeti falszakasza megmaradt, amelyben szépen faragott gótikus nyílás látható. A falu 1928-ban elbontott templomának festett mennyezetkaszettái, mint egyedülálló művészettörténeti értékkel bíró alkotások, az egri Dobó István Vármúzeum tulajdonába kerültek.

A de la Motte-kastély

A kastély a község délnyugati peremén kőfallal bekerített 25 hold kiterjedésű parkban fekszik és XVI. Lajos stílusában (késő barokk, copf) épült. (6. kép) A legfontosabb látnivalók:

- **sala terrena** (hűsölő) (7. kép)
- **emeleti előtér** mennyezetfreskója, amely Auróra diadalmenetét ábrázolja. Az oldalfalakat római istenségek szoborszerű karikatúrái, gúnyképei díszítik.
- **A díszterem**, amelynek mennyezetén a bor élvezetét mutató jelenetet látunk. A falakon festett fülkében XVI. Lajos-stílusú díszvázák találhatók. A díszteremben eredeti, copf stílusú cserépkályhát találunk.
- szalon, más néven a **római szoba**, amelynek mennyezetén görög mitológiai témájú freskót látunk. A terem nevét a falakon látható római légiós jelvényektől és az ablakmélyedésekben látható, Domitianust, Titust, Othot és Vespasianust ábrázoló portréktól kapta.
- **madaras szoba**. A falakon, festett építészeti keretben egzotikus madarak láthatók, a nyílások felett sasok, a párkány felett festett, áttört rács, ismét egzotikus madarakkal. (8. kép)

3. A falu elképzelései a turizmus fejlesztése érdekében

3.1. A szezon kibővítése, rendezvények

Noszvaj négy évszakos falu. Az év nagy részében a programok biztosítják a folyamatos érdeklődést, a téli időszakokban a konferenciák rendezésének lehetősége segíti a szezon kibővítését. Folyamatos igény van a konferenciaturizmusra, tréningek tartásának lehetőségére. A szállodák és a magánszállásadók emellett egyre több igényt igyekeznek kielégíteni (fitness, wellness, szórakozás).

Előfordulnak váratlan, de gyümölcsözőnek tűnő események: angol madár-megfigyelő csapat „fedezte föl” Noszvajt, mint ritka, különleges madarak élőhelyét. Rendszeresen visszajárnak megfigyeléseket végezni. 1992-ben a falu képviselte Magyarországot az Európai Virágos Városok és Falvak versenyében, és ott a harmadik helyet szerezte meg.

3.2. Az infrastruktúra fejlesztése

A turisták számára is előnyös lenne több bolt megnyitása és ésszerű nyitvatartással történő működtetése. Hasznos volna pékség, kávézó megnyitása. (Fornetti-folyamatban). Étteremmel csak a szállodák rendelkeznek, a la carte étkezés csak néhány szállodában lehetséges. Hiányt pótolna egy pizzázó, cukrászda is. Nincs faluközpont. A falu tervezi a Községháza fölötti területen kegyeleti park létesítését, illetve a de la Motte kastély utcájának pihenőparkká alakítását. Megoldásra vár a Síkfőkúti-tó iszaposodásának megállítása. A Mátyás téri pinceházak pusztulását meg kellene állítani. Jelentős turisztikai célponttá lehetne alakítani az épületet. Elhanyagolt állapotban található a falu déli határában lévő Galassy-kripta is. (9-10. kép)

3.3. A hagyományok ápolása, felelevenítése, rendezvények

A turizmus fejlesztése érdekében a falu vendéglátói pályázat útján elnyert pénzekből följújtották a hagyományosan szinte minden háznál megtalálható kemencéket. Manapság új házak mind kemencével épülnek Noszvajon! Majd minden rendezvény fontos szereplője a kemence. A kemencés rendezvények között a „csúcsrendezvény” a „Kemencében sült ételek versenyé”.

3.3.1. A hagyományőrző rendezvények

Április 12., Húsvét hétfő

Húsvéti vendégvárás a noszvaji gazdaházban

A rendezvényt minden évben Húsvét hétfőjén tartják. A rendezők a palócföldön hagyományos ünnepi menü egy részének elkészítésével, kóstolójával várják Húsvét hétfőjén a faluba látogatókat. A noszvaji tájháznak két használható kemencéje van, ezekben sülnek a diós-, mákos- és mazsolás kalácsok. A vendégek figyelemmel kísérhetik az egész folyamatot: kezdve a kemencék befűtésétől az ebéd elkészüléséig, kóstolójáig. (17,18. kép)

A tájház udvarán helyi és környékbeli termelők borait kóstolhatják látogatók, akiket közben népzeneészek és néptáncosok szórakoztatnak. Kézműveseket is meghívnak, akik az árusítás mellett be is mutatják mesterségük fogásait. A Húsvét nem maradhat el tojásfestés nélkül, s a gyerekeknek külön programokról is gondoskodnak. (11, 12, 14. kép)

Május 1.:

Majális a síkfőkúti Tóréten

A Noszvajhoz tartozó Síkfőkút üdülőövezet kedvelt kirándulóhely, céges- és magánüdülők, szállodák fogadják itt a vendégeket. A „tórét” hétvégeken benépesül, s különösen így van ez majális idején, mikor zenés-táncos műfajok bemutatásával igyekeznek a falu egy kellemes napot varázsolni látogatóknak.

- „Májusfa-hozó túra” az erdőről (Az erdészet tudtával és engedelmével vendégekkel közösen kiválasztják azt a fát, ami a legalkalmasabb májusfának. Az erős férfiak kivágják és elcipelik ezt a tórétre)
- Májusfa díszítés (a hölgyek izgatottan várják a férfiakat, mikor megérkeznek, borral, pálinkával, pogácsával kínálják őket és segítenek a fa feldíszítésében)
- Májusfa állítás
- A májusfa „kitáncolása” (a hagyomány szerint a lányok körbetáncolják a felállított fát)
- Szabadtéri bál a majális öröme
- Szórakoztató zenés-táncos műsorok a tóréten felállított színpadon
- Szabadban sült – főzött ételek készítése a Síkfőkút Hotel közreműködésével

Május 30. Pünkösdi vasárnap

„Egy csokor tánc” Pünkösdi zenés-táncos program a Síkfőkút Hotel Tóparti teraszán

Május 30-31.:

Pünkösdi Bortúra. Helyszínek: Thummerer Pincészet, Mágnás Borok Háza (19, 20. kép)

Május 31., Pünkösd hétfő:**„Ma vagyon, ma vagyon piros pünkösd napja”**

A pünkösdü ügység- és versenytjátékok napjának helyszíne a Gazdaház. A gyerekek és szüleik megismerhetnek régi népi gyermekjátékokat, s pünkösd népszokásokat elevenítenek fel. Sor kerül kézműves foglalkozásokra, s ismét kemencében süttött finomságokra lelhetnek a vendégek.

A program elemei:

- kakas-ütés, nemzetesdi, gúnárnyak szakítás
- pünkösd királynéjárás, pünkösd király választás
- csuhé baba készítése, gyöngyfűzés, virágkoszorú fonás...
- kemencében sütés

Június 1. és augusztus 30. között:

Nomád vacsoraestek a Nomád Hotelben. Minden szerdán este 7 órától „grill-party”, péntekenként gulyás-partira várják a vendégeket.

Július és augusztus hónapokban:

Csütörtökönként „Mesterségünk címere” kézműves foglalkozások gyerekeknek a Gazdaházban

Péntekenként: „Süssünk, süssünk valamit...” a hagyományos paraszti konyhából ismert sütemények készítése a Gazdaház kemencéiben.” (18.kép)

Július 9.:

VI. Magyar Borarculat-Borospalack és címke-szépségverseny és Kiállítás a Málnás Borok Házában

Július 18-tól augusztus 5-ig vasárnap esténként:

Zenés Nyári Esték a de la Motte Kastély parkjában. A Zenés Nyári Esték rendezvénysorozat tekint vissza a legrégebbi hagyományra Noszvajon. 1992-től kezdődően évről-évre megrendezendő eseményen a különböző zenés műfajokból meghívott előadók öt egymást követő vasárnap este (19 órától) a De la Motte kastély amfiteátrumában lépnek közönség elé. A rendezvénysorozat utolsó eseményének a helyi református templom ad otthont, ahol az elmúlt években ugyancsak nagy érdeklődés közepette orgonahangversenyeket rendeztek.

Július 24-25., szombat-vasárnap:

Anna-napi búcsú. A helyi búcsúk a legnépesebb, a legtöbb vendéget vonzó ünnepek. A távolabbi vidékeken lakó rokonok, jó ismerősök ilyenkor hazatérnek, ekkor fordul meg minden háznál a legtöbb látogató. Idegenforgalmi szempontból a nyár közepén, „csúcsidőben” tartják a

noszvaji búcsút, mikor a szálláshelyek zsúfolásig teltek. Fontos, hogy ezen a napon a faluban tartózkodók igényes, kulturált programokon vehessenek részt, s megkóstolhassák azokat a süteményeket, amelyeket a helyi háziasszonyok a legkedvesebb vendégeiknek készítettek.

- rétes- és lepény sütés a Gazdaház kemencében: búcsúkor a sütemények közül általában a rétesek és a krumplis-túrós lepény voltak a legnépszerűbbek a vidéken, a helyi tájházban ezek sütését elevenítik föl. A sütés és kóstoltatás ideje alatt hagyományörző csoportok szórakoztatják vendégeket.
- szabadtéri búcsúi-bál a síkfőkúti tóparton élő zenével
- Mesterségek vására a síkfőkúti tóréten: helybeli, egri és környékbeli kézművesek (fazekasok, üvegfúvó, kosárfonó, gyöngyfűző...) kirakodó vására
- a vásári hangulathoz illő zenés és egyéb programok a síkfőkúti tóréten: gyermekműsor óriás bábokkal, hagyományörző csoportok folklór műsora, térzene...

Este **Anna-napi utcabált** rendeznek a Hotel Síkfőkút parkolójában a Hotel Síkfőkút szervezésében.

Július 31.:

„**Öt évszázad zenében, táncban, gasztronómiában**” a Hotel Síkfőkút szervezésében. A műsoros vacsoraest a reneszánsztól a bécsi keringőig a Hotel Tóparti teraszán, előadja a Campani Canario Historikus Táncegyüttes.

Augusztus 14. szombat:

Nemzetközi Kelet Kupa MotoCross verseny

Augusztus 28.: (általában minden év szeptemberének első szombatján)

Noszvaji Szilvanap a Gazdaházban.

A szeptember első szombatján megrendezett Noszvaji szilva-nap alkalmával a gyümölcs feldolgozási módjainak bemutatása mellett folklór programok is szórakoztatják a látogatókat. Noszvajon aszalták, vagy szilvalekvárt főztek a bercencei szilvából (4 üst szilvából lett kb. egy üst lekvár). Noszvajt a környékbeliek susinkás falunak csúfolták, ez volt az aszalt gyümölcs ismert neve. A susinka kevés cukros vízzel összefőzve csemegének számított, még a karácsonyi asztalra is tették. A szilvalekvár és az aszalt szilva ízletes és egészséges csemege, tartósítószer nélkül is éveken át őrzi minőségét, nem tartalmaz hozzáadott cukrot, s rendkívül jó hatást gyakorol az emésztésre. Noszvajon kora ősszel még szinte minden háznál előkészítik az üstököt, faggatják a szilvát, s hagyományos vagy gépi kavarással főzik keményre a lekvárt.

A nap programja:

- „szilvafaggatás”, az üstök felállítása, lekvár főzés a Gazdaház udvarán

- népzenei bemutatók, kézműves foglalkozások, népi gyermekjátékok felelevenítése a Gazdaház udvarán,
- szilvalekvárral készíthető ételek, sütemények (mocskos tészta, derelye, bukta...) készítése, kóstolója a Gazdaház konyhájában,

A nap folyamán külön erre az alkalomra készített szilvákban szilvalekvár és aszalt szilva a helyszínen vásárolható.

Minden év szeptember második péntekén és szombatján

Noszvaji Pince-napok és Kemencében sült Ételek Versenye a de la Motte kastély előkertjében, a Dobó utcában és a falusi portákon. A szüreti időszakra tervezett rendezvénysorozat az év fő eseményének számít. A szőlőtermesztéshez, borászathoz kapcsolódó programok mellett gasztronómiai területre is elkalandozhatunk: a kemencében készíthető ételek területén mérhetik össze tudásukat a környékbeli településekről benevezett csapatok. A sütés-főzés mellett feladatuk a szüret hangulatához illő tálalás, terítés is. Fontos szerep hárul Noszvaj lakóira is, hisz eredeti környezetben, falusi portákon, a régi kemencék felhasználásával zajlik a versengés. Rangos zsűri bírálja el a sültéket: országosan ismert, népszerű művészek, sportolók, televíziós személyiségek, akikről köztudomású, hogy szeretnek jókat enni, inni, mulatni.

A programkínálat:

- kemencében készíthető ételek versenye (22, 23. kép)
- Tájjellegű sütemények (lepény, papsapka, herőce, csacsi füle) készítése a Gazdaházban
- Bor- és mustkóstoltatás a piactéren felállított sátrakban
- „Borkészítés fortélyai” címmel szakmai pincelátogatás a Thummerer Pincészetben
- borlopózó verseny
- rétes, kalács és lepénysütés
- must- és borkóstolás (19,20. kép)
- kemencében készített ételek zsűrizése, ebéd (a portákat a bírálóbizottság körbejárja, ügyelve az ízek és a látvány teljességére, összhangjára, értékeli a versenyzőket). (23. kép)
- gyermekműsor a piactéren felállított szabadtéri színpadon
- szórakoztató műsorok a szabadtéri színpadon
- a versenyben részt vevő települések hagyományőrző csoportjainak bemutatkozása
- kézművesek vására
- veterán autós felvonulás
- vacsora a „szánkótalpon főzött” szüreti húsos-káposztából (nagyobb eseményeken a XIX. század végén, a XX. század elején még nagy cserépfazekakban, vászonfazekakban főztek

az udvaron készített tűzhelynél: a szánkótalpat leföldelték, letapasztották és ezen raktak tüzet. A szüreti vacsora e régi hagyomány felelevenítésével készül.)

- Könnýúzenei koncert a szabadtéri színpadon

November 13.:

Újbor Ünnepe Szent Márton Napján a Gazdaházban és a Málnás Borok Házában. Márton napja évszázadokon keresztül a gazdasági év kiemelkedő zárónapja és az adventtel összefüggő negyvennapos böjt kezdete volt. Bortermő vidékeken már régen szokásba jött, hogy Márton napján töltenek első ízben az újborból, mivel azt tartja a néphit, hogy „mire Márton megérkezett, minden must már borrá érett”. A népi hagyomány szerint a Márton-napi sült lúd mellcsontjából jósolták meg a téli időjárást: amennyiben a sült liba mellcsontja fehér színű, akkor hosszú, havas, hideg tél várható. Ha a mellcsont piros, csak amolyan fekete karácsonyos, locs-pocs időre lehet kilátásunk. „Ha Márton napján a libák korcsolyáznak, akkor karácsonykor bízvást bőrig áznak” – hangzik a mondás. Ezen az ünnepen a ludat kemencében ropogós pirosra sütik és Eger környéki bortermelők újborait kínálják hozzá.

- lúdgége tészta és „gúnárnyak” készítés a Gazdaházban, s mindemellett a kemencékben birsalma és tök is sül,
- gyerekeknek kézműves foglalkozás a Gazdaházban
- a Gazdaház programjai közben népzenei bemutató
- néptáncbemutató, táncház, ludaskása kóstoló, újbor bemutató és kóstoló a Málnás Borok Házában
- Márton-napi lúdvacsora a hozzá illő borok kíséretében a Málnás Borok Házában

3.3.2. Kézműves tevékenységek

A kézművesek a falu rendezvényein rendszeresen részt vesznek, azok szerves részét képezik. A rendezvényeken kívül otthonukban is felkereshetők, munkájuk, termékeik megtekinthetők, megvásárolhatók:

- Háti-fonás: a falu egyik legrégebbi hagyománya a mogyorófavesszőből készülő kosárcák készítése. A kosarakat Lukács Imre és Tóth Ferenc készíti. (13. kép)
- Szikvízkészítő műhely: Kiss Ernő
- Díszmükovács: Antik Anti (15, 16. kép)
- Szilvaaszalás és lekvárfőzés (árusítás): szinte minden háznál
- Fafaragó: Sebestyén József
- Fazekas műhely, kerámia festő: Tátrai Vanda (21. kép)

3.4. Sportolási és szabadidős tevékenységek lehetőségének bővítése

A faluban korlátozottak a szórakozási lehetőségek, igény lenne akár a helybéli, akár a vendég fiatalok és idősebbek részéről egyaránt. A faluban hasznos lenne játszótér létesítése. Jelenleg csak az óvodának van játszótere. A falu rendelkezik egy labdarúgó pályával. A terepviszonyok lehetővé tennék a pálya mellé lelátó létesítését, így nagyobb közönséget fogadni tudó rendezvényhellyszínnel gazdagodna a falu. A falu környékének adottságai megfelelők a hegyikerékpározáshoz, nagyon jó hegyikerékpár-utat lehetne kialakítani pl. Bükkzsércre, illetve a Bükk-fennsík irányába. A meglévő turistautak nem alkalmasak a (nem extrém módon üzött) hegyikerékpározásra. A turistautakat mégis igénybevevő kerékpárosok a gyalogos turisták testi épségének veszélyeztetése nélkül nem tudnak hódolni szenvedélyüknek. Célszerű lenne új erdei sétautakat létesíteni, a meglévőket rendbetenni, karbantartani. A közelben található kaptárkövek és az oda vezető utak megtisztítása és gaztalanítása is gazdagítaná a kirándulási lehetőségek tárházát. A turistautak rendbehozása mellett természetesen a kirándulások, túrák szervezésére, lebonyolítására alkalmas emberekre is szükség lenne.

Részben kihasznált a falu határában található egy moto-cross pálya. Évente rendeznek itt versenyeket, a kihasználtság azonban a lehetőségektől elmarad. Megoldást jelentene több hazai és nemzetközi verseny ide hozatala, ez azonban anyagi okok miatt még nem valósult meg.

A síkfőkúti tavakat télen korcsolyapályaként lehetne hasznosítani. A fagymentes időszakokban pedig úgynevezett „hústóként” horgászokat szolgálhatnának ki: hetente halakat szállítanának a tóba, ezeket a halakat lehetne kihalászni.

4. Összefoglalás

Noszvaj kitűnő földrajzi adottságokkal rendelkező falu, az idegenforgalmi célpontok gazdag tárházával rendelkezik:

- Kulturális értékek: de la Motte Kastély, Gazdaház, barlanglakások
- Természeti értékek: tiszta levegő, kaptárkövek, Bükk közelsége, tó
- Népi hagyományok, gasztronómia, borászat

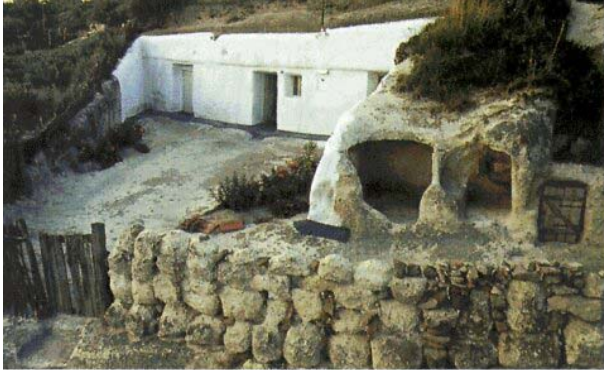
Az adottságokkal a falu eredményesen gazdálkodik, a szükséges fogadóképességet kialakították. A faluban megfelelő számú és minőségű szálláshely van, a vendégházak száma folyamatosan nő. Az infrastruktúra megfelelő, illetve folyamatban van a fejlődése. A faluban a vendéglátás évszázados múltú, az első vendégházak azonban csak 1997-ben jelentek meg.

A faluban létrejött idegenforgalmi egyesület jól szolgálja célját: a falusi turizmus fejlesztését. Nagyon jó az együttműködés a falu, az Egyesület, a vendéglátók között. A vendéglátók és az egyesület fölismerték a meglévő hiányosságokat, igényeket, megfogalmazták a tennivalókat, jól kidolgozott programjuk van a turizmus fenntartására és fejlesztésére. A tervek megvalósításának tulajdonképpen csak az anyagi lehetőségek szabhatnak határt, azonban pályázatok írásával, kistérségi összefogással is próbálják elősegíteni a kitűzött célok megvalósítását.

Ezúton szeretnénk megköszönni a dolgozat elkészítéséhez nyújtott segítséget. Munkánkat támogatták:

- Iskolafejlesztési Alapítvány
- Antik Anti, díszműkovács
- Balogh Barbara, Nomád Hotel
- Cseh Zsuzsanna, idegenforgalmi menedzser
- Csorba Erzsébet, könyvtáros, Figedy János Általános Iskola, Noszvaj
- Noszvaji Gazdaház,
- Polgármesteri Hivatal, Noszvaj

Melléklet

1. kép: Régi barlanglakás

2. kép: Felújított barlanglakás

3. kép: A Noszvaji Gazdaház

4. kép: A Gazdaház tisztaszobája

5. kép: Egy működő kemence a Gazdaházban

6. kép: A de la Motte Kastély

7. kép: Sala terrena

8. kép: Madaras szoba

9. kép: Galassy-kripta

10. kép: Galassy-kripta

11. kép: Húsvét, 2004

12. kép: Néptáncosok a Gazdaház előtt

13. kép: Háti-kosarak

14. kép: Húsvéti tojásfestés

15. kép: Antik Anti munka közben

16. kép: A helyben készült dísztárgyak

17. kép: Húsvéti kalácsütés

18. kép: Kalácsfonás

19. kép: Noszvaji pince

20. kép: Borban az igazság...

21. kép: Fazekasmunkák

22. kép: Kemencében sült ételek versenye

23. kép: A verseny győztese a vándor-sütőlapáttal